

Erdebil Sufileri neslinden gelen Seyh Haydaroglu Sah Ismail'in, mense itibariyle Anadolu'lu Boy ve Uluslardan Ustaclu, Samlu, Rumlu(Anadolulu), Musullu, Tekelü, Bayburdlu, Çapanlu, Karamanlu, Dulkadirli, Varsak, Afsar, Kaçar ve Karacadag Sufilerini etrafına toplamak suretiyle 1500'de Azerbaycan, 1507'de Diyarbakir, niayet 1508'de de Bagdad'i alip Akkoynul Türkmen Devleti'ne son vermesi, Yakindoguda Anadolu'nun ve Osmanli Devleti'nin aleyhine tecelli etmesi mukadder yeni bir buhranın zuhuruna sebep olmuştur.

Ehl-i Beyt sevgisi iddiasıyla Iran'da Siî bir devlet kuran Sah Ismail'in, dedesi Seyh Cüneyd ve babasi Seyh Haydar gibi, halifeler (daî = propagandaci) göndermek suretiyle Anadolu'nun, Bâtinî fikirlere sahip halki arasında giristigi propaganda faaliyetleri gayesine ulaşmış görünmektedir. Bu propagandanın sebep olduğu olaylardan, II. Bâyezid dönemi anlatılırken kısmen bahsedilmiş ise de Osmanli - Safevî münasebetlerini ve Yavuz'un Iran'a karşı girmek zorunda kaldığı savaşın sebeplerini daha iyi anlayabilmek için az da olsa Anadolu'daki Siî faaliyetlerine değinmek gerekiyor.

Osmanli ülkesinde Siî faaliyet ve tessebbüslerin çoğaldığı devir, şehzâdeler arasındaki rekabetin meydana çıktığı bir zamana tesadüf eder. Nitekim, bu karışıklık anlarında timarları ellerinden alınıp baskalarına verilen bir kısım Tekeli sipahileri, propagandanın da tesiriyle Sah Ismail'in vaatlerine aldanarak Iran'a göç etmişlerdi. Bunlar, daha önce temas edilen

Sah Kulu

(veya Osmanli deyimini ile Seytan Kulu)'nun isyanında önemli rol oynamışlardı. Bâyezid'in aldığı tedbirler, Siî tehlikesini bertaraf edememişti. Bununla beraber II. Bâyezid, oğlu Selim'e tahti teslim ederken "

Kızılbaşın ehl-i İslâmın intikamını aliviresin

" demisti. Öyle anlaşıyor ki, ülke ve Sünnî İslâm dünyası için Siî tehlikesini önleyebilecek şehzâdenin Selim olduğu hususunda herkes ittifak etmişti. Nitekim halkın fikrine tercüman olan Celalzâde, bütün meclislerde ozanların: "

Yürü Sultan Selim devrân senündür

" diye türkü çıkardıklarını belirtir.

Filhakika Bâyezid'in son senelerinde şehzâdeler arasındaki vaziyetten istifade etmeyi düşünen Sah Ismail, faaliyetlerini artırmış ve daha sonra yanına kaçacak olan Şehzâde Ahmed'in, Kızılbaşlığı kabul eden oğlu Murad'ı da himayesine almıştı.

Yavuz'un agabeyi olan **Şehzâde Ahmed'in en büyüğü Murad** adını taşıyan dört oğlu vardı. Murad, babasının Amasya'dan ayrılmasından sonra bura valiliğini yaptı. O, Amasya ve Çorum

çevresinde bulunan

Kızılbaşları

n tesiriyle Sîiligi sevmeye ve benimsemeye başladı.

Bu yüzden Sîiler tekrar harekete geçtiler. Sahkulu, Antalya'dan İç Anadolu'ya doğru ilerlerken Amasya ve çevresinde bulunan

Kızılbaşlar, küme küme toplanıp şehirleri yakıp yıktılar.

Sahkulu, Batı ve Güney Anadolu'daki faaliyetleri yürütürken, Orta Anadolu'dakini de Nur Ali Halife idare ediyordu. Rumiye'li olan Nur Ali Halife, Sah İsmail tarafından Amasya ve çevresine gönderilmisti.

Nur Ali Halife, devletin çok nazik bir zamanında, Çorum, Amasya, Yozgat ve Tokat taraflarında bulunan Yörük, Türkmen ve Kürd alevîlerini devletin aleyhine kiskirtmek üzere görevlendirilmisti. Hele 3000 Kızılbaşla Faik Bey kuvvetlerini yenip Tokat'i zapt edip Sah İsmail adına hutbe okutması,

daha sonra, Amasya Vaisi Şehzade Ahmed tarafından üzerine gönderilen Yular -Kisdi Sinan Pasa'yi mağub etmesi, yeni bir buhranın çıkmasına sebep olmuştur.

Nur Ali'nin tesvikiyle harekete geçen Kara İskender ve İsa Halife, Çorum ile Amasya havalisinde bulunan Kızılbaşları ayaklandırdılar. Bunlardan, Sah adına asker toplayıp, **başlarına kırmızı tac giydirdiler.**

Ondan

dolayı bunlara Kızılbaş (Suhser) denildi.

Bu iki halifenin telkinlerine kanan

Şehzâde Ahmed'in oğlu Murad, merasimle kırmızı taci giyerek Kızılbaş olur.

Murad, etrafında bulunan halifeleri Geldigelen'de toplantıya çağırır. Gelmeyenleri öldürtüp mallarını yagma ettirir. Şehzâde Ahmed, oğlunu yola getirmek için epey uğraştıysa da muvaffak olamadı. Bundan sonra Şehzade Murad, Nur Ali Halife ile birleştiği gibi Tokat'i ateşe verip yakacak, arkasından da Nur Ali ile Sah İsmail'e sığınacaktır.

Bütün bu olaylar, iki devletin arasının gittikçe bozulmasına sebep olmuştur. Babasını da dinlemeyen Murad'ın, İran'a sığınip Sah'tan yardım görmesi, durumu daha da vahim bir hâle getirmisti. Pâdisah, Kızılbaşlığı kabul eden Murad'ı Sah İsmail'den istemisti. Sah İsmail ise bunun için gönderilmiş olan Türk elçisini İran sarayında öldürmüştü. Öbür yandan Sah İsmail, Sultan İkinci Bâyezid devrinde başlamış olduğu yıkıcı hareketlerini Anadolu'da devam ettiriyordu. Bu hususta onun, Karamanogulları ve onlarla akrabalık kurmuş olan Turgutogulları ile gizli mektuplaşmaları oluyordu. Nitekim 7 Rebiülevvel 918 (23 Mayıs 1512) de Musa Turgutoglu'na yazdığı mektup çok dikkate sayandı. Çünkü bu mektubunda o, değerli adamlarından Ahmed Karamanlu'yu o tarafa gönderdiğini, ona tabi olunmasını ve birlikte hareket edilmesini istiyordu. Yavuz'un tahta çıkışından bir ay kadar sonra yazılan bu mektup, Sah İsmail'in Osmanlı Devleti'ni parçalamak yolundaki çabalarında hâlâ ısrar ettiğini gösteriyordu. Bundan başka Sah İsmail, Osmanlı tahtına çıkışından dolayı Yavuz'u tebrik etme ihtiyacını bile duymuyordu. Çünkü Sah İsmail, Akkoyunlu ve Karakoyunlu ailelerini ortadan kaldırarak kuvvetlerini artırmış, Sirvan ile Mazenderân topraklarına hâkim olmuş, Irak- Arab'a ve Horasan'a kadar uzanmış; stratejik mevki büyük olan Diyarbakır'ı ele geçirmiş; Özbek Hani Seybek'i yenerek Ceyhun'un beri tarafındaki ülkeleri fethetmişti. Hammer'in de ifade ettiği gibi

Sah İsmail, öldürülen Seybek'in kafatasını altınla kaplatarak kadeh olarak kullanmıştı. O, bu basın derisini baharatla doldurarak zaferinin bir nisanesi olarak Yavuz Sultan Selim'e göndermişti. Böylece Sah İsmail, askerî kuvvet ve kabiliyetiyle, hatta bundan daha ziyade propaganda ve nifak ekibi tarzında teşkilâtlandığı tarikat ve mezheb organizasyonu ile Erzurum, Kars, Diyarbakır, Musul, Bağdad, Horasan, Semerkant ve Buhara'nın güneyini içine alan büyük bir devlete sahip olmuştur. On dört senelik hükümdarlığında girdiği muharebelerin tamamında gâlip gelmiştir. On dört kadar hükümdar ve meliki yenmiştir. Bu zaferleriyle haklı bir gurur duymakta, dünyanın büyük devletleri arasında sayılan kudretine güvenmekte idi. 100 - 120 binlik bir süvari ordusuna sahip bulunmakta idi. Bütün bunlar gözönüne alındığı zaman Sultan Selim'e de gâlip geleceğini ümit ediyordu.

Sah İsmail, İran'da kısa bir zaman içinde fevkalâde kuvvetlenen Safevî Devleti'ni kurdu. Burada, zaten yaygın bulunan Sîî mezhebini, devletin resmî mezibi haline getirdi. Siyasî ve dinî basbugluğu kendi sahsında topladı. Bu arada Sîî telkinleri yaymak hususunda Anadolu'da çok müsait bir zemin buldu. Öyle ki, Safevî hânedanının muvaffakiyetinde Anadolu Kızılbaşlarının da rolü oldu. Sahin daî ve halifeleri tarafından halk arasına sokulan emirleri, büyük bir kudsiyeti haiz telakki ediliyordu. Bu yüzden, Osmanlı hânedanına gâsib nazari ile bakan bir cereyan günden güne büyüyordu. Gerçekten kendisine bağlı olanlar ile komutan ve askerleri âdeta kendisine perestis edercesine itaat etmekte idiler. Nitekim

Âsik Pasazâde

, halkın, askerlerin ve müridlerinin Sah İsmail'e olan bağlılığını şu ifadelerle dile getirir: "

Müridleri ona tabi oldular. Öyleki memeketteki bütün müridleri birbirleri ile bulsunca "Selâmün aleyküm" diyecekleri yerde "Sah" diyorlardı. Hastalarını ziyarete gittikleri zaman dua yerine de "Sah" diyorlardı. Anadolu'daki Ehl-i Sünnet'e mensûb Müslümanlar, onun buradaki müridlerine "bunca zahmet çekip Erdebil'e varacağınıza Mekketü'l-Lah (Ka'be)'a gitseniz, Hz. Peygamber'i ziyaret etseniz daha iyi olmaz mı? dediklerinde onlar " Biz, diriye varırız, ölüye varmayız" derlerdi.

İran'da bu gelişmeler olurken, Ehl-i Sünnet efkâr-i umumiyesinde büyük bir endişe hüküm sürmekte, Kızılbaş faaliyet ve hareketleri derin bir izdirap ve acıyla izlenmekte idi. Gerek Mısır'da, gerekse Osmanlı diyarında İslâm efkâr-i umumiyesi, bu proplemi çözecek bir el arıyordu. Mısır'da, daha önceki Fâtîmî tecrübesinin acı ve korkunç hatıraları henüz hâfizalarda tazeliğini koruyor, Bağdad'daki Sîî Büveyhîlerin (Büveyhogulları) zulümleri akıllara geliyor; Bâtînî beliiyesinin kanlı sahneleri tekerrür edecek sanılıyordu. Bu yüzden, Sah ve askerlerinin vahsiyâne zulümleri endişe ile takip ediliyordu.

Agabeyleri ile olan proplemleri halleden Sultan Selim, gerçek gayesini anladığı Sah İsmail'e büyük bir darbe vurmak için hazırlanmaya başlar. Bu maksatla, Anadolu'da devlet için tehlikeli gördüğü Kızılbaşlardan bir kısmını ya haps etmiş veya öldürtmek suretiyle içeride çıkabilecek isyanları önlemeye çalışmıştı.

Ibn İyas (Bedayiu'z-Zuhur , IV, 191)'in ifadesine bakılacak olursa Sah İsmail, Memlûk Devleti için de büyük bir tehlike idi. Zira o, Kahire'de bulunan Sünnî halifeye karşı Sîf mezhebini destekleyip orayı da kendi mezhebine sokmak için çaba harcıyordu. Bu gayenin tahakkuku için de her hareketi mübah görüyordu. Bu sebeple olacak ki, Frenkleri, Memlûkler aleyhine kiskirtip onların denizden, kendisinin de karadan Suriye üzerine yürümesini teklif etmişti.